

Rahanpesulain velvoitteiden hoitaminen tilitoi- mistossa

Valtteri Erkkilä

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Rahanpesulain velvoitteiden hoitaminen tilitoimistossa

Valtteri Erkkilä
Tradenomi
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2024

Valtteri Erkkilä

Rahanpesulain velvoitteiden hoitaminen tilitoimistossa

Vuosi

2024

Sivumäärä 31

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli suorittaa DOKS-työkalun käyttöönotto sekä henkilöstön kouluttaminen työkalun käyttöä varten sekä valvominen rahanpesulain perusteiden koulutuksen suorittamisesta Tilitoimisto X:ssä. Aihe oli yritykselle ajankohtainen, koska he olivat juuri hakeutuneet rahanpesun valvontarekisteriin ja halusivat työkalun avulla automatisoida osan lain velvoitteista. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ja kuvata, millä tavoin taloushallintoliitto toimii aluehallintoviraston tukena rahanpesulain valvonnassa sekä millä tavoin tilitoimistot ovat reagoineet lakiin liiton silmissä. Toisena tavoitteena oli kuvata, millaisia lähtökohtia ja muutoksia ajattelutavoissa ja tunteissa, tilitoimiston kirjanpitäjillä on rahanpesua ja sen lakia kohtaan ennen ja jälkeen rahanpesulain vaatimien koulutusten.

Opinnäytetyön teoria osuuden tarkoituksena oli luoda kattava kokonaiskuva rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta sekä rahanpesulain velvoitteista ilmoitusvelvollisille, mutta kuitenkin niin selitettynä että teoriaa on helppo seurata. Rahanpesulain velvoitteita kuvataan ja selvitetään lähinnä taloushallintoalan näkökulmista. Aluksi käydään läpi rahanpesua, sen historiaa ja miten se esiintyy Suomessa. Sen jälkeen seuraavassa luvussa käydään läpi rahanpesulain perusteita, kuten myös lain laatimien velvoitteiden kuten riskiarvion, asiakkaan tuntemisen, ilmoitusvelvollisuuden ja sisäisen ohjeistuksen ja henkilöstön valvomista. Aineistona käytettiin lähinnä suomenkielisiä artikkeleita sekä dokumentteja, suurimmalta osin keskusrikospoliisin sekä aluehallintoviraston julkaisemia ohjeistuksia ja muita dokumentteja.

Myöhemmin opinnäytetyössä käydään läpi DOKS-työkalun käyttöönottoprosessi. Tämän jälkeen on vuorossa haastattelut, jotka ovat henkilöstön kanssa suoritettu ryhmähaastattelu muodossa sekä taloushallintoliiton taloushallinnon johtavan asiantuntijan Janne Fredmanin kanssa suoritettu yksilöhaastattelu. Haastatteluiden tavoitteena oli saada molemmilta osapuolilta näkökulmia rahanpesulaista ja sen velvoitteiden vaikutuksista tilitoimistoissa ja henkilöstössä. Haastatteluista voi päätellä, että tilitoimistojen aktiivisuus rahanpesulain osalta tulee kasvamaan monista syistä, mutta suurimpana syynä toimii taloushallintoliiton uutisointi rikemaksuista rahanpesulain noudattamatta jättämisestä.

Valtteri Erkkilä

Complying with the Regulations of the Moneys Laundering Law in an Accounting Company

Year

2024

Pages

31

The purpose of the bachelor's thesis was to complete the commissioning of a DOKS tool and educate the employees of accounting company X for the use of the tool. Another purpose was to supervise how the employees complete the course fundamentals of the money laundering law dictated by the union of financial administration. The topic was current for the company because they just had applied to the money laundering supervision register and wanted a tool that would automate some of the regulation processes of the law. The objective of the study was to identify in which way the union of financial administration helps the regional state administrative agency with the supervision of the regulations of the money laundering law and how accounting companies have responded to the law from their point of view. The second objective was to identify what starting points and changes in views and feelings were the employees had towards money laundering and the law as well as how those points and ideas had changed after all the courses and studies.

The theoretical framework of this thesis review money laundering and financing of terrorism as well as the regulations of the money laundering law for obliged entities but written in the way that is easy to follow. The obligations given in the money laundering law are pictured and studied from the financial management's point of view. Firstly, money laundering and the history of it are covered as well as how they are seen in Finland. Second section reviews the fundamentals of the money laundering law as well as the supervision of the obligations like risk assessment, identifying the customer, the obligation to notify as well as internal instructions and employees. The material was fully in Finnish and mostly consisted of articles and documents. Most of the articles and documents were from the national bureau of investigation or from the regional state administrative agency.

Later in the thesis the process of commissioning the DOKS tool is opened up. After this comes the interviews, which were a group interview with the employees of the commissioner and an interview with the head specialist of financial management from the union of financial administration, Janne Fredman. The purpose of the interviews was to obtain ideas and views of the money laundering law and the regulations of it from both the employees of the accounting company and the union of financial administration. Based on the interviews it can be concluded that the activity of accounting companies in terms of the money laundering law will increase but the biggest outcome is the reports from the union of financial administration regarding the sanctions of non-compliance with the money laundering law.

Keywords: money laundering, money laundering law, DOKS, accounting company.

Sisällys

1	Johdanto.....	9
1.1	Työn rakenne	9
2	Rahanpesu	11
2.1	Rahanpesu Suomessa	11
3	Rahanpesulaki ja sen velvoitteet tilitoimistossa.....	13
3.1	Riskiarvio	13
3.2	Asiakkaan tunteminen	16
3.3	Ilmoitusvelvollisuus	18
3.4	Sisäinen ohjeistus ja henkilöstö.....	19
4	DOKS-työkalun käyttöönotto rahanpesulain velvoitteiden suorittamiseen tilitoimistossa	20
4.1	DOKS-työkalu	20
4.2	DOKS-työkalun käyttöönottoprosessi	21
5	Tutkimus.....	23
5.1	Tutkimusote.....	24
5.2	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	24
5.3	Haastatteluiden lähtökohdat	25
5.4	Ryhmähaastattelu	25
5.5	Yksilöhaastattelu Janne Fredman.....	26
6	Pohdinta	28
6.1	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	28
	Lähteet.....	30
	Kuvat	31

1 Johdanto

Rahanpesulaki taloushallinnon ja rahoituksen alalla on todella ajankohtainen ja tärkeä aihe. Rahanpesu taas on ollut tunnettujen käsitteiden listoilla vuosikymmenten ja vuosisatojen ajan. Rahanpesu on osa talousrikollisuuden rahan alkuperän hävittämisen keinoja, jota hyödynnetään ympäri maailman. Teknologian kehitys on monipuoleistanut tämän, vanhimpiin rikosmetodeihin kuuluvan toiminnan. Tästä syystä sen estämistä varten laaditut toimet täytyvät kehittyä sen mukana. Tämä uudistunut rahanpesulaki velvoitteidensa kanssa eri aloille, on todella tärkeä osa tätä kehitystä, mutta samalla ehtojen täyttäminen voi olla haastavaa sekä vaivalloista. Onneksi teknologian ansiosta tähän ongelmaan löytyy työkalu, mitä esimerkiksi toimeksiantajani tahtoi hyödyntää, jotta jatkossakin rahanpesulain velvoitteet täyttyvät moitteita ja sujuvasti.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Tilitoimisto X, jota rahanpesulain velvoitteet koskevat. Opinnäytetyön aihe valikoitui henkilökohtaisesta kiinnostuksesta taloushallintoa, sekä rahanpesulakia kohtaan. Rahanpesulain ja sen velvoitteiden iso kokonaisuus oli hiukan tuttu, mutta tämä työ mahdollisti ja motivoi ymmärtämään ja oppimaan tätä kokonaisuutta vielä enemmän. Tutkimuksen lisäksi sain mahdollisuuden toteuttaa rahanpesulain velvoitteiden konkreettista käyttöönottoa ja kouluttamista DOKS-työkalun kautta, jonka toimeksiantajani otti käyttöön velvoitteiden täyttämistä varten. DOKS-työkalu automatisoi suuren osan rahanpesulain velvoitteista, jotta toimeksiantajan ei tarvitse niitä enää manuaalisesti hoitaa. Tässä opinnäytetyössä suoritetaan työkalun käyttöönotto sekä koulutus henkilökunnalle, rahanpesulain velvoitteiden ja seurannan aiheista koostuvien haastatteluiden tukena. Haastattelut toimivat tutkimuksena, millainen rahanpesun ymmärrys tilitoimiston henkilökunnalla on ollut ennen vaadittuja koulutuksia sekä niiden jälkeen ja millaisia eroja ja oivalluksia koetaan. Haastatteluihin kuuluu myös osio, taloushallintoliiton taloushallinnon johtavalle asiantuntijalle Janne Fredmanille, jonka kanssa selvitetään taloushallintoliiton vastuita, näkökulmia, mielipiteitä ja oivalluksia rahanpesulaissa ja sen velvoitteiden valvomisessa.

1.1 Työn rakenne

Opinnäytetyössä suoritettiin tilitoimiston DOKS-työkalun käyttöönotto, henkilöstön koulutus rahanpesulakiin ja sen velvoitteisiin sekä henkilöstön ja taloushallintoliiton yhteyshenkilön haastattelu rahanpesusta. Työssä perehdytään rahanpesuun sekä rahanpesulakiin, joka luotiin sen estämistä varten. Prosessin aikana tehdään DOKS-työkalun käyttöönotto ja tutustutaan sen ominaisuuksiin ja toimintaan. Opinnäytetyö koostuu pääaiheiden teoria osuudesta sekä toiminnallisesta osuudesta eli haastatteluista ja työkalun käyttöönotosta sekä henkilöstön koulutuksesta lakiin ja työkalun käyttöä varten.

Opinnäytetyön teoria osuus koostuu luvuista kaksi ja kolme, joissa käsitellään rahanpesua ja rahanpesulakia. Rahanpesua käsitellään kattavasti luvussa kaksi. Siihen sisältyy rahanpesun selvitys ja millainen näkyvyys sillä on Suomessa. Rahanpesua ja terrorismin rahoittamista varten luotua lakia käsitellään luvussa kolme. Ensimmäisenä luvussa käydään läpi mitä rahanpesulaki on ja sen alaluvuissa käydään läpi sen velvoitteita sekä valvontaa Suomessa.

Toiminnallinen osuus on kokonaisuudessaan luvut neljä sekä viisi. Luvussa neljä käydään läpi mikä DOKS-työkalu käytännössä on ja sitten on käyttöönottoprosessin läpikäynnin vuoro. Viidennessä luvussa käydään läpi tutkimus osuus eli haastattelut kokonaisuuksina.

Kuudes luku on omistettu pohdinta osiolle. Siinä pohditaan tutkimuksen havaintoja, kokemuksia. Pohdinnan päätarkoitus on kiteyttää haastattelut napakkaan pakettiin.

2 Rahanpesu

Rahanpesu tarkoittaa rikollisesta toiminnasta saatujen varojen alkuperän peittämistä niin, että nämä varat saadaan näyttämään laillisilta. Rahanpesulla yritetään siis poistaa laittomasti hankittujen varojen jälkiä ja palauttaa ne lailliseen taloudelliseen toimintaan. Rahanpesuun voit syyllistyä käyttämällä, muuntamalla, ottamalla vastaan, luovuttamalla, siirtämällä, pitämällä hallussa tai välittämällä laittomasti hankittua omaisuutta tarkoituksena hankkia itsellesi tai toiselle hyötyä tai häivyttää omaisuuden rikollinen alkuperä. Keskeistä on kuitenkin se, että tiedät tai epäilet, että omaisuus ei ole laillista, mutta silti teet edellä mainittuja toimia. (Poliisi 2024.) Rahanpesu voi uhata rahoitusjärjestelmän vakautta, luotettavuutta sekä kilpailukykyä. Epävakaas voi nostaa lainojen, maksuliikenteen ja vakuutusten kustannuksia, ja samalla vaikutukset voivat heijastua talouteen laajemminkin. (Rahanpesu.fi.) YK arvioi, että maailmanlaajuisesti varoja pestään vuosittain noin kahdeksastasadasta biljoonasta kahteen triljoonaan dollaria, mikä on noin 2-5 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta. Viranomaiset saavat tutkimuksen mukaan takavarikoitua tai jäädytettyä vain noin prosentin pesytyistä varoista. (Rahanpesu.fi.)

Rahanpesu on yleisimmin käytössä muun rikollisuuden rahoitusta varten, kuten huumekauppaa, korruptiota ja järjestäytyneitä rikollisuutta tukien. Sen torjuminen on tärkeää vastuullisuuden, oikeusvaltioperiaatteen ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta. (Procountor 2024.) Kirjanpitäjät, osa tämän opinnäytetyön kohdeyleisöstä, jotka tämän luettuaan ymmärtävät mitä rahanpesu tarkoittaa, voivat auttaa torjumaan rikollista toimintaa ja toisaalta vastata rahanpesulain vaatimuksiin. Rahanpesuprosessi yleensä koostuu kolmesta vaiheesta, jotka ovat, sijoittaminen, kerrostaminen sekä integrointi. Sijoittamisvaiheessa, rikoksella hankittu varallisuus sijoitetaan talousjärjestelmään. Tämä voi tapahtua esimerkiksi käteisen tallettamisella pankkitilille tai arvopaperi ostoilla. Tämän jälkeen siirrytään kerrostamisvaiheeseen jolloin, varojen alkuperä peitetään mahdollisimman vaikeasti seurattavilla rahansiirroilla ja kaupankäyntitoimilla, jotka voivat tapahtua useiden maiden tai yritysten kautta. Viimeisessä vaiheessa eli integrointivaiheessa, ”pesty” varallisuus palautetaan talousjärjestelmään, jossa sitä voidaan nyt käyttää myös laillisissa toimitissa, ikään kuin se olisi alkuperäisesti laillista varallisuutta. (Procountor 2024.)

2.1 Rahanpesu Suomessa

Suomessa uutisoidut ja julkisesti esillä olevat rahanpesu tapaukset ovat maailman kokoluokassa huomattavasti pienempiä. Oletetaan että tämä johtuu talouden koosta sekä siitä, että Suomessa rahanpesu kulttuurille tai sen estämiselle ei ole vahvaa perinnettä. Lähivuosina estämistyössä on menty suuria askelia eteenpäin ja monet lakimuutokset ovat esimerkiksi tili-toimistoihin tuonut sen että, kirjanpitäjille sekä tilintarkastajille on kursseja sekä

webinaareja tarjolla, joilla tätä tietoisuutta kasvatetaan, kuinka estäminen tapahtuu. (Taloushallintoliitto 2023.)

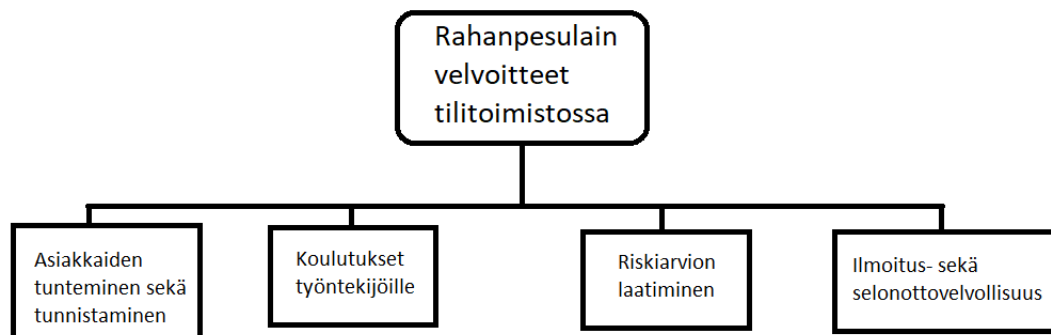
Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo rahanpesulain noudattamista valtakunnallisesti. Yksi heidän valvontatyökaluistaan on valvontarekisteri, joka tehostaa rahanpesulain valvontaa. Rahanpesulain mukaan kaikilla ilmoitusvelvollisilla on velvollisuus liittyä tähän rekisteriin ja näitä ryhmiä ovat esimerkiksi kirjanpitäjät sekä tilintarkastajat. Ilmoitusvelvollisilla on liittymisen lisäksi muita velvollisuuksia rekisterissä kuten, rahanpesun riskiarvion laatiminen asiakkaistaan, tunnistaa ja tuntee asiakkaat, seurata asiakkaiden toimintaa ja tarvittaessa ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle sekä huolehtia yrityksensä sisäisestä ohjeistuksesta ja henkilöstön koulutuksesta. Rekisteriin ensimmäisen vaiheen eli liittymisen laiminlyönti on peruste rahanpesulain mukaisen rikemaksun määräämiseen. Esimerkiksi vuoden 2024 helmikuussa yksi helsinkiläinen tilitoimisto sai 3000 euron rikemaksun rahanpesulain noudattamatta jättämisestä. Rikemaksu määrättiin, koska kyseinen ilmoitusvelvollinen tilitoimisto, useista kehotuksista huolimatta epäonnistui hakeutua rahanpesun valvontarekisteriin. Yritys ei reagoinut millään tavalla vuosina 2021-2023 lähetettyihin kehotuksiin eikä aluehallintoviraston lähettämiin selvityspyyntöihin. Heidän olisi pitänyt hakea rekisteriin jo vuonna 2019, jolloin rahanpesulain 5. luku tuli voimaan. (Taloushallintoliitto 2023.)

Vuoden 2024 alussa suuresti uutisissa pyörinyt tapahtuma, jossa helsinkiläinen tilitoimisto oli saanut kolmen tuhannen euron suuruisen rikemaksun rahanpesulain noudattamatta jättämisestä, on hyvä esimerkki siitä, kuinka hidasta ja vaivalloista tilitoimistojen rekisteröityminen rahanpesulain kannalta on ollut. Haastattelussani Taloushallintoliiton taloushallinnon johtavan asiantuntijan Janne Fredmanin kanssa kävi ilmi, että tämän tapauksen jälkeen tilitoimistojen rekisteröitymiset edelliseltä kuukaudelta oli noussut neljästäkymmenestä jopa sataan kappaleeseen. Tästä pystyy päätellä sen, että varsinkin pienillä tilitoimistoilla on todella raskasta työmäärien kannalta, ottaa uusia tulevaisuutta helpottavia askelia jo raskaan ja tiukan aikataulun takia. Haastattelusta kävi myös se ilmi että, kyseinen laki on ollut todella uutisointua taloushallintoliiton puolesta, joten tilitoimistojen rekisteröitymisten alhainen lukumäärä ei johdu huonosta viestinnästä, vaan kyse on suurilta osin jostain muusta. (Janne Fredman 2024.)

3 Rahanpesulaki ja sen velvoitteet tilitoimistossa

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä astui uusi laki voimaan Suomessa vuonna 2017 (28.06.2017/444). Pykälät laista liittyen esimerkiksi valvontarekisteriin otettiin käyttöön vuonna 2019. Tämän lisäksi silloin astui voimaan Euroopan parlamentin kaksi direktiiviä, EU 2015/849 ja EU 2015/847. Näiden jälkeen lakia on kertaalleen säädetty vuonna 2021 menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä (11.11.2021/929). Vuonna 2023 astui voimaan kaupparekisterilaki, joka lisää rahanpesulakiin pykälän missä ilmoitusvelvollisen täytyy seurata aktiivisesti asiakkaidensa tietoja sekä erilaisia pakotelistoja sekä jäädytyspäätöksiä (23.03.2023/564). (Finlex.fi.)

Rahanpesulailla säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, edistetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämistä ja paljastamista sekä tehostetaan rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Rahanpesulaki vaatii esimerkiksi tilitoimistot laatimaan riskiarvioita toimintaansa kytkeytyvistä väärinkäytösriskeistä sekä tunnistamaan ja tuntemaan asiakkaansa. Riskiarvioiden säännöllinen päivitys on pakollista. (Rahanpesu.fi.)

Kuvio 1: Rahanpesulain keskeisimmät velvoitteet tilitoimistossa

3.1 Riskiarvio

Rahanpesulain 2:3 § sisältää asetuksen ”ilmoitusvelvollisille”, jossa vaaditaan riskiarvion laatimista omasta toiminnastaan. Ilmoitusvelvollisten kategoriaan kuuluu tilitoimistot ja heidän kuuluu laatia riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen aiheuttavien riskien tunnistamiseksi sekä myös arvioimista varten. Tämä asetus myös vaatii ilmoitusvelvollisia päivittämään kyseistä riskiarviota säännöllisin väliajoin. Tähän tehtävät mahdolliset muutokset täytyy

toimittaa valvontaviranomaiselle, sitä pyydettyä ja ilman ylimääräistä viivytystä. (Taloushallintoliitto 2023.)

Riski on mahdollisuus, haitallisesta tai ei-toivotusta tilanteen tapahtumisesta. Eli se on tilanne, jossa on mahdollisuus, mutta ei täysi varmuus, että haitallinen tapahtuma seurauksien kanssa käy toteen. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeillä, yleensä tarkoitetaan haitallisten ja uhkatekijöiden seurausten yhdistelmää. Kyseiset riskit voivat kohdistua moniin kohteisiin. Riskit voivat olla kansallisia tai vaikka ilmoitusvelvolliseen kohdistuvia riskejä. (Aluehallintovirasto 2021.)

Riskiarvion tarkoituksena rahanpesun ja terrorismin rahoittamisessa on, että ilmoitusvelvolliset ymmärtävät ja kykenevät arvioimaan asiakkaiden ja yritysten tuotteita sekä palveluita, jotta he näkisivät, kuinka niitä voidaan käyttää hyväksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisessa. Arvion avulla on tarkoitus myös arvioida, millaisilla keinoilla toimija voi itse välttyä välikäden joutumista rahanpesun ja terrorismin rahoituksessa. Tällaisten hallintakeinojen vaikutusta on tärkeä arvioida riskeihin suhteutettuna, koska näihin keinoihin kuuluu haavoittuvuuksia kuten myös puutteita. Nämä toimijat ovat keskeisessä osassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntatyössä. Omaan toimintaansa he voivat luoda vahvoja menetelmiä, joilla havaita ja estää rahanpesun ja terrorismin rahoittamista, tunnistamalla ja arvioimalla toimintaan kohdistuvia riskejä. (Aluehallintovirasto 2021.)

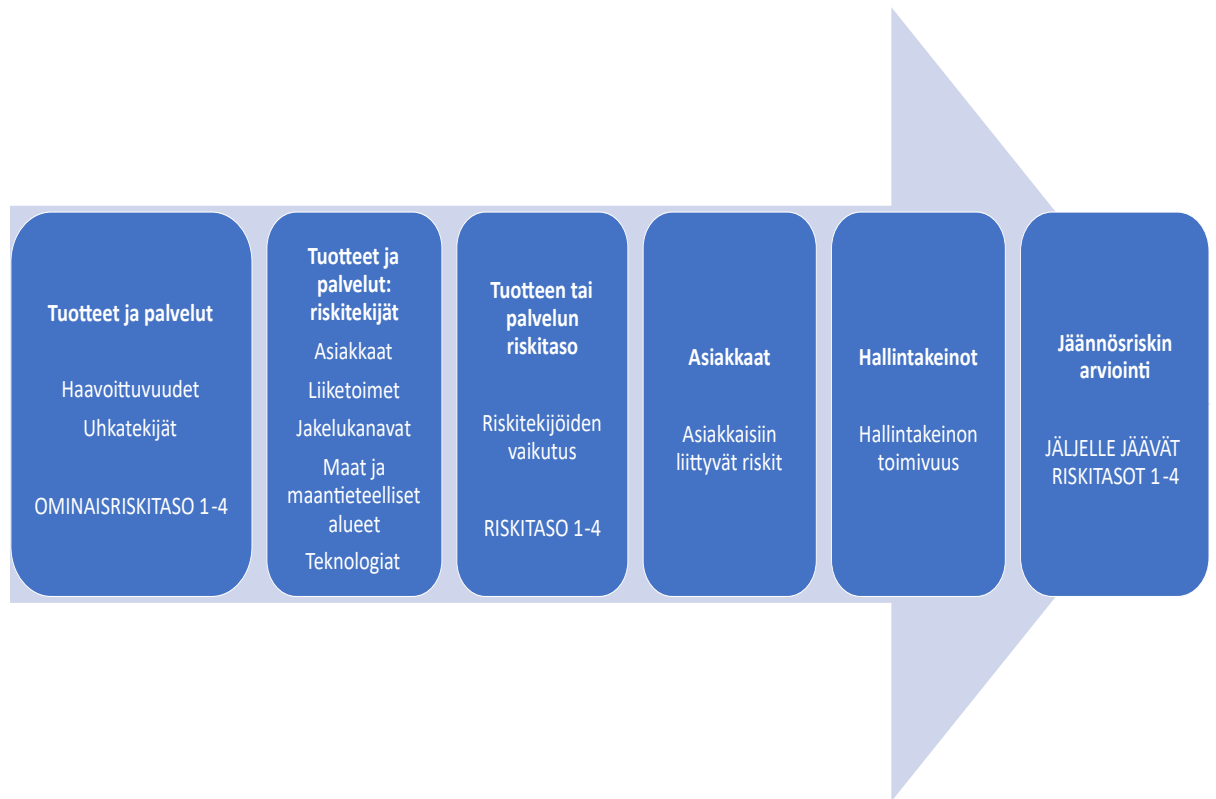
Riskiarvio on ilmoitusvelvollisille rahanpesulain velvoitteiden noudattamista edellyttävä väline. Laki edellyttää riskiperusteista asiakkaan tuntemista ja arvioimista koskevien velvoitteiden suorittamista ilmoitusvelvollisilta, koko työsuhteen ajan. Jos ilmoitusvelvollisella ei ole käsitystä siitä, minkä kokoiset rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit ovat hänen liiketoiminnassaan, on riskiperusteisen toimintatavan noudattaminen hankalaa. Mitä suurempi riski liiketoiminnalla on, sitä tehokkaammat toimenpiteet ja menettelytavat tarvitaan, jotta riskejä voidaan onnistuneesti hallita ja vähentää. On tärkeää pitää menettelytapojen taso samalla tasolla kuin itse riski liiketoiminnassa, näin toiminta pysyy mahdollisimman tehokkaana. (Aluehallintovirasto 2021.)

Riskiarvion tarkoituksena ei kuitenkaan ole olla ilmoitusvelvollisen todisteena siitä, että hän ei ole osallisena rahanpesun tai terrorismin rahoittamisessa. Sen tarkoitus myöskään ei ole todistaa ilmoitusvelvollisen toimintaa täysin riskittömäksi tai että riskit olisivat olemattomia. Riskiarvio on ilmoitusvelvollisen työkalu ja apuväline, jonka avulla hän kykenee tunnistamaan ja arvioimaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sekä mitoittamaan riskienhallintakeinot oikeanlaisiksi. Riskiarvio on myös apuväline, jolla ilmoitusvelvollinen voi osoittaa aluehallintovirastolle, että menetelmät, joilla hän seuraa ja tuntee asiakkaansa ovat riittävät tunnistamaan mahdollisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. (Aluehallintovirasto 2021.)

Ilmoitusvelvollinen on kykeneväinen osoittamaan valvovalle viranomaiselle riskiarvion perusteella perusteet, joiden avulla ilmoitusvelvollinen on päättänyt esimerkiksi yksinkertaistettuun asiakkaan tuntemismenettelyyn yksittäisissä tapauksissa. Riskiarvion tulee olla ohjaavana tekijänä asiakkaan tuntemista koskevien velvoitteiden suorittamisessa, eikä se saa olla ristiriidassa käytännössä toteutettavien asiakkaan tuntemiseen liittyvien toimien kanssa. (Aluehallintovirasto 2021.)

Rahanpesulain säännöksissä ei ole tarkkaa tapaa tai muotoa määritelty riskiarviolle. On kuitenkin muutamia asioita, joita vähintään tulisi dokumentoida riskiarvioon, jotta aluehallintovirasto voi todeta, että riskiarvio on tehty rahanpesulain mukaisesti ja jotta ilmoitusvelvollinen on kykenevä osoittamaan, että sen asiakkaat on riittävällä tasolla tunnistettu ja ovat jatkuvassa seurannassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien osalta. Ensinnäkin riskiarvio on laadittava kirjallisesti. Mallipohjia sen laatimiseksi saa käyttää apuna, mutta sen pohjana täytyy aina olla ilmoitusvelvollisen oman toiminnan tarkkaan arvosteluun. Identtiset massatuotetut riskiarviomallit eivät täten täytä vaatimuksia, joita rahanpesulaki riskiarvioille on asettanut. Yrityksen perustietojen täyttö mallipohjaan ei täten ole riittävä riskiarviota varten. Ilmoitusvelvollisen oman toiminnan luonne, koko sekä laajuus tulee ottaa huomioon, kun arvioidaan, kuinka laaja ja kattava riskiarvion tulee olla. Toiminnan liikevaihto, henkilöstön koko ja toimipaikkojen määrä viittaa sen kokoon. Se toiminta mitä yritys harjoittaa sekä millaisia tuotteita tai palveluita se tarjoaa, kuvastaa tässä tilanteessa toiminnan luonnetta. Yrityksen palveluihin, tuotteisiin sekä asiakkaisiin liittyvät riskit ovat keskeiset arvioinnin kohteet riskiarviota tehtäessä. Yrityksen tarjoamille tuotteille ja palveluille voidaan määritellä ominaisia riskitasoja, niihin liittyvien uhkatekijöiden ja haavoittuvuuksien avulla. Asiakassuhteisiin liittyviä riskejä, joita täytyy ottaa huomioon arviota luodessa ovat esimerkiksi uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, palveluihin ja liiketoimiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin sekä jakelukanaviin ja teknologioihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Tärkeä osa riskiarviota on myös hallintakeinot ja niiden arviointi. Hallintakeinot ovat toimia, joilla on tarkoitus hallita ja vähentää riskejä sekä estämään ilmoitusvelvollisen toimijan hyväksi käyttäminen rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Tällöin on tärkeää arvioida, millaisia haavoittuvuuksia tai puutteita hallintakeinoissa on ja ovatko hallintakeinot todellisuudessa toimivia. Erilaiset sisäiset toimintaperiaatteet, valvonta ja menettelytavat kuuluvat hallintakeinoihin, mutta suhteutettuna ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteeseen, kokoon ja laajuuteen, niiden pitää olla riittävällä tasolla. Työntekijöiden toiminnan läpikäynti, menettelytapavalvonta, raportointi, sisäinen valvonta, asiakkaan tunteminen ja tietojen tallentaminen sijoittuvat toimintatapojen sekä menettelytapojen kategoriaan. Jäännösriskillä tarkoitetaan niitä riskejä, jotka jäävät jäljelle riskien arvioinnin lopputuloksena ja ne ovat olemassa riskienhallintakeinoista huolimatta. Jäännösriskin avulla voidaan arvioida rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, joka kohdistuu yrityksen harjoittamaan liike- tai ammattitoimintaan. Jos ilmoitusvelvollisen toimintaan tai asiakaskuntaan tulee minkäänlaisia muutoksia, täytyy silloin

myös päivittää riskiarvio uudestaan. On hyvä tapa samalla merkitä arvioon, milloin se on viimeksi päivitetty ja mitä siitä on päivitetty. (Aluehallintovirasto 2021.)

Kuvio 2: Riskiarvion laatimisprosessi

3.2 Asiakkaan tunteminen

Rahanpesulain mukaan tilitoimiston on kyettävä tuntemaan ja tunnistamaan sen asiakkaat sekä asiakkaan edustajat, esimerkiksi se henkilö kenen kanssa asiakkuudesta tehdään ja allekirjoitetaan toimeksiantosopimus. Henkilöiden henkilöllisyys on myös todennettava. Tilitoimiston on tunnistettava myös asiakkaansa tosiasialliset edunsaajat. Edunsaajien henkilöllisyyttä ei tarvitse lain mukaan todentaa, mutta se olisi suotavaa tilanteessa, missä asiakas on korkean riskin maasta tai muusta syystä korkeariskiseksi luokiteltu. Henkilöllisyyden todentamisen velvoite asiakkaita kohtaan koskee uusien lisäksi myös vanhoja asiakkaita. Asiakkaan henkilökohtainen tunteminen ei riitä velvoitteen täyttämiseksi. (Taloushallintoliitto 2023.)

Selonottoa asiakkaan henkilöllisyydestä asiakkaan antamien tietojen perusteella on asiakkaan tunnistamista. Henkilöllisyyden todentamisella taas tarkoitetaan henkilöllisyyden varmentamista asiakirjasta, joka on riippumattomasta ja luotettavasta lähteestä peräisin. Suomessa tähän soveltuu suomalaisen viranomaisen myöntämä passi, ajokortti, kuvallinen KELA-kortti, henkilökortti, muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja, joka on vielä voimassa. Jos

asiakkaalla ei ole suomalaisen viranomaisen myöntämää asiakirjaa, silloin todentamiseen kelpaa ulkomaan passi tai muu matkustusasiakirja. Oikeushenkilön todentamisasiakirjaksi riittää kaupparekisteriote tai muu vastaava julkinen rekisteriote. Oikeushenkilön puolesta toimiva luonnollinen henkilö täytyy tunnistaa, koska muuten hänellä ei ole oikeutta edustaa tätä henkilöä. (Aluehallintovirasto 2021.)

Asiakkaalla tarkoitetaan oikeushenkilöä tai luonnollista henkilöä, joka on tehnyt tai on tekemässä toimeksiantosopimusta ilmoitusvelvollisen kanssa, ilmoitusvelvollisen palveluista. Lähtökohtaisesti asiakas on toimeksiantaja tai sopimuskumppani, jolle tarjotaan ilmoitusvelvollisen toimesta palveluita tai tavaroita. Asiakkaan tunteminen koostuu asiakkaan kokonaisvaltaisesta tuntemisesta. Tämä kokonaisuus pitää sisällään seuraavia velvoitteita:

- Velvoite tunnistaa asiakas ja todentaa tämän henkilöllisyys.
- Velvoite tunnistaa asiakkaan edustaja ja todentaa tämän henkilöllisyys.
- Velvoite tunnistaa asiakkaan tosiasialliset edunsaajat ja tarvittaessa todentaa näiden henkilöllisyys.
- Velvoite arvioida, onko asiakassuhteeseen syytä soveltaa tehostettua tuntemismenettelyä sekä velvoite noudattaa pakotesäätelyä ja jäädyttämispäätöksiä.

Koko asiakassuhteen ajan, ilmoitusvelvollisen täytyy noudattaa riskiperusteisesti asiakkaan tuntemista koskevia toimia. Asiakasrakenne, tarjottavat palvelut ja tuotteet sekä maantieteelliset toiminta-alueet poikkeavat ilmoitusvelvollisen oman toimialan mukaan. Tarkoituksena on se, että ilmoitusvelvollinen kaavoittaa asiakassuhteisiinsa liittyvät menettelytavat ja riskienhallinnat tunnistamiensa riskien avulla, järjestäen nämä asiakkaidensa käyttämien palveluiden mukaisesti. Tehostettu tuntemismenettelyn käytön tarpeellisuuden voi ilmoitusvelvollinen perustella asiakassuhteen riskiperusteisen arvioinnin avulla. Kaikille toimialoille tyyppisiä asiakkaita koskevia riskitekijöitä ovat muun muassa: asiakas kieltäytyy henkilöllisyyden todentamisesta, asiakastiedot tai asiakasprofiilin tiedot eivät ole yhtäläisiä asiakkaan antamien tietojen kanssa, asiakkaalla on käytössä väärennetty tunnistautumisasiakirja, asiakirjat ja selvitykset ovat puutteellisia asiakkaan tuntemista varten, asiakkaalla on epäselvyyksiä toiminnassa ja omistusrakenteissa tai ei ole vaivatonta selvittää rakenteita, vaihtuvuus on suurta asiakkaan yhteystiedoissa tai yhtiön johdossa, liiketoimi ei vastaa asiakkaan taloudellista tilannetta, asiakkaalla on paljon epärationaalisia tai taloudellisesti kannattamattomia liiketoimia, liiketoimet myydään nopeasti eteenpäin tappiolla asiakkaan toimesta, asiakas tai asiakkaan lähipiirissä oleva henkilö on poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö ja asiakkaan yhtiökumppani on poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö. (Aluehallintovirasto 2021.)

3.3 Ilmoitusvelvollisuus

Rahanpesulain 4. luvussa säädetään ilmoitusvelvollisen ilmoitusvelvollisuudesta. Tämä tarkoittaa sitä, että ilmoitusvelvollisen täytyy tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, mikäli hän huomaa epäilyttäviä liiketoimia. Suomessa ilmoitusvelvollisia tahoja sekä rahanpesulain velvoitteita valvoo aluehallintovirasto (AVI). AVI, julkaisemillaan ohjeilla sekä valvonnan avulla pyrkii valvomaan rahanpesulain velvoitteiden täyttymistä ilmoitusvelvollisten toiminnassa. (Aluehallintovirasto 2021.)

Epäilyttävä liiketoimi tarkoittaa epätavallista liiketoimea asiakkaalta, jonka todellista tavoitetta tai tarkoitusta ei pystytä todentamaan, sekä asiakkaan niitä liiketoimia, jotka vielä todentamisen jälkeen ovat epäilyttäviä ilman perusteita. Liiketoimen taloudellinen arvo voi olla mittari epäilyttävästä liiketoimesta kyseisen asiakkaan kohdalla tai sen tyypillinen maksulii-kenne voi olla poikkeava tai muuten epätavallinen. Jos asiakas ei suostu toimittamaan vaadittuja asiakirjoja tai ne näyttävät väärennetyiltä, pitää epäilyksen herätä epäilyttävästä liiketoimesta. Ilmoitusvelvollisen täytyy tarvittaessa selvittää sekä kiinnittää huomiota poikkeuksellisiin liiketoimiin sekä niihin liittyvien varojen alkuperään. Havaitusta epäilyttävästä liiketoimesta pitää täyttää selonottovelvollisuus ja kun se on tehty, täytyy ilmoitusvelvollisen viipymättä ilmoittaa epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä rahanpesun selvittelykeskukselle. Ilmoitus on tehtävä riippumatta asiakassuhteen tilasta. Eli oli asiakassuhde joko perustettu tai siitä kieltäytytty, on ilmoitus tehtävä. Myös siinä tilanteessa, jos kyseinen liiketoimi on suoritettu, keskeytetty tai siitä on kokonaan kieltäytytty. Liiketoimi pitää keskeyttää selvitysten ajaksi, mikäli ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimen varojen käytön kohdistuvan rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen. Ilmoitusvelvollisella on myös mahdollisuus kieltäytyä liiketoimesta. (Aluehallintovirasto 2021.)

Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta on tehtävä matalalla kynnyksellä, viipymättä ja huolellisesti rahanpesun selvittelykeskukselle. Yleisesti ilmoitus tehdään sähköisesti selvittelykeskuksen sovellusta käyttäen, mutta erikoistilanteissa ilmoitus on myös mahdollista tehdä muuta salattua kanavaa tai muuta tietoturvallista tapaa apuna käyttäen. Ilmoituksesta on hyvä muistaa se, että se ei ole rikosilmoitus, eikä sen lisäksi tällöin tarvita todistusaineistoa. Epäilyttävää liiketoimea koskevassa ilmoituksesta täytyy kuitenkin löytyä muutamia tietoja, kuten asiakkaan tuntemistiedot, tiedot liiketoimen laadusta, liiketoimen varojen määrä ja valuutta, varojen alkuperä tai kohde ja syy sekä onko liiketoimi suoritettu, kesken vai onko siitä kokonaan kieltäytytty. (Aluehallintovirasto 2021.)

3.4 Sisäinen ohjeistus ja henkilöstö

Rahanpesulain 9:1§:ssä säädetään henkilöstön koulutuksesta ja suojelemisesta sekä toimintaohjeiden laatimisesta ilmoitusvelvollisten omaan toimintaan. Henkilöstölle pitää laatia toimintaan soveltuvat toimintaohjeet menettelyistä asiakkaan tuntemista varten ilmoitusvelvollisen toimesta. Samoin asiakkaan tietojen hankinta, jatkuvasta seurannasta ja selonottovelvollisuudesta sekä ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta on luotava ohjeistus henkilöstölle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä varten. Ilmoitusvelvollinen voi käyttää aluehallintoviraston laatimaa ohjetta pohjana suunnittelussa, mutta ilmoitusvelvollisen täytyy riskiarvioon pohjautuen valita menettelytavat, mitä noudattamalla lain velvoitteet tulee täytettyä sekä ne menettelytavat, jotka vastaavat riskejä liittyen ilmoitusvelvollisen omaan toimintaan. Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että sen henkilöstö saa oikean koulutuksen rahanpesulain annettujen säännösten noudattamista varten. Ilmoitusvelvollisen on valvottava, että koulutus on riittävän laaja. Jos ilmoitusvelvollinen kokee, että koulutus ei ole tarpeeksi kattava, on hänen lisättävä koulutusten määrää. Koulutuksen ajankohdasta, osallistujista sekä sisällöstä on ilmoitusvelvollisen toimesta pidettävä kirjaa, jotta se voi seurata koulutuksen riittävyttä sekä velvoitteiden täyttymistä. Dokumentoimalla tiedot koulutuksista, ilmoitusvelvollinen on valmistautunut osoittamaan valvontaviranomaisille tarvittaessa, että lain asettama koulutusvelvoite on täytetty. (Aluehallintovirasto 2021.)

4 DOKS-työkalun käyttöönotto rahanpesulain velvoitteiden suorittamiseen tilitoimistossa

Rahanpesulain velvoitteiden suorittamista varten toimeksiantajayritys Tilitoimisto X päätyi valitsemaan käyttöönsä DOKS-työkalun omassa yrityksessään. DOKS on työkalu, jonka tarkoituksena on helpottaa ja vähentää yritysten käyttämää työaika ja resursseja rahanpesulain asettamien velvoitteiden hoitamisesta sekä ylläpitoa, koska velvoitteita ei tarvitse suorittaa manuaalisin keinoin. Eli kyseisen työkalun avulla yritykset voivat automatisoida sekä sähköistämää rahanpesulain velvoitteiden seurannan. Toimeksiantajayritykselle tärkeintä oli päästä eroon Excelin käytöstä tässä tehtävässä, siirtämällä tarvittavat tiedot ja dokumentit yhteen valvottuun tietopankkiin, jolloin rahanpesulain velvoitteiden hoitaminen olisi selkeämpää ja vaivattomampaa yrityksen johdolle.

4.1 DOKS-työkalu

Rahanpesulain nojalla, ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa jo asiakassuhteen perustus vaiheessa sekä tunnettava kyseisen asiakassuhteen loppuun asti siten, että se voi huomata asiakkaan toimintatavoissa mahdollisia poikkeuksellisia tapahtumia sekä liiketoimia. Täten ilmoitusvelvollinen ei saa aloittaa tai pitää yllä asiakassuhdetta, jos se ei kykene suorittamaan rahanpesulaissa säädettyjä velvoitteita asiakkaan tuntemiseksi. (DOKS.fi/aml.)

DOKS tarjoaa täysvaltaisen vaihtoehdon rahanpesulain asettamien velvoitteiden ammattitaitoiseen sekä tehokkaaseen hoitoon. Työkalussa asiakkaiden tunnistamiseen ja tuntemiseen käytössä olevat lomakkeet ja passikopiot on vaihdettu moderniin sähköiseen tunnistautumiseen. Työkalu suorittaa automaation avulla esimerkiksi jäädytys- ja pakotelistojen, PEP-tietokantojen sekä muiden rahanpesulain velvoitteen osalta tärkeiden rekisteritietojen tutkinnan ja tarjoaa vastaukset samalla asiakaskohtaisiin edunsaajatietojen sekä riskiarvioiden nopeaan hankintaan sekä hallinnointiin. (DOKS.fi/aml.)

Doks-työkalussa on erityisesti kiinnitetty huomio käyttäjän kokemukseen ja kokemuksen jatkuvaan kehitystyöhön. Työkalun avustuksella asiakkaiden tuntemistietojen kollektiivinen yhteen järjestäminen on mahdollisimman sujuvaa ja samalla myös turvallista. Sen käyttöönotto on helppoa, tärkeiden sekä erittäin yksityiskohtaisten käyttöönotto koulutusten ansiosta. Se pitää huolta tiedostojen turvallisesta säilönnästä, arkistoinnista, tietosuojasta ja tietoturvasta, jolloin se ei myöskään vie aikaa muusta asiakastyöstä. (DOKS.fi/aml.)

Doks-työkalussa asiakasyritys kykenee myös tekemään rahanpesulain edellyttämän asiakaskohtaisen riskiarvion, jonka vain tilitoimisto itse omasta asiakkaastaan kykenee tekemään. Työkalu tarjoaa kuitenkin automatisoidun riskianalyysin tilitoimiston asiakkaan riskitasosta, kyseisen arvion tueksi. Tässä arvioissa valitaan asiakkaaseen kohdistuva luokitus, jonka valinta täytyy perustella asiakkaan toiminnan perusteella. Riskiarvioiden tekeminen työkalussa meidän käyttöönottoprosessissamme kohdistui Tilitoimiston toimitusjohtajalle, joten en itse ollut

varsinaisesti mukana niiden luomisessa. Riskiarvioita pitää valvoa säännöllisesti muutosten osalta sekä aina uuden asiakkaan kohdalla on tärkeä muistaa tehdä tämä kyseinen arvio.

4.2 DOKS-työkalun käyttöönottoprosessi

Käyttöönottoprosessi Tilitoimisto X:ssä aloitettiin toimitusjohtajan toimesta tutkinnalla, mikä saatavilla oleva työkalu olisi paras heidän käyttöönsä sekä tarpeisiin, rahanpesulain velvoitteiden noudattamista varten. Usean tapaamisen ja esittelyn jälkeen yritys päätyi valitsemaan DOKS-työkalun, jonka jälkeen oli mahdollista aloittaa opinnäytetyössä suoritettu käyttöönottoprosessi.

Työkalujen kilpailutuksen aikana tilitoimiston toimitusjohtaja sai tietää, että minä etsin yritystä, minne pystyisin tekemään opinnäytetyöni rahanpesulaista tilitoimistolta, jossa olin harjoittelussa. Joten hän otti minuun yhteyttä, koska halusi tietää kiinnostaisiko minua suorittaa tämä käyttöönottoprosessi sekä yrityksen kirjanpitäjien kouluttaminen DOKS-työkalun käyttöä varten. Kun olimme päässeet sopimukseen tehtävästä, aloitimme prosessin tekemällä alustavan suunnitelman ja aikataulun tehtävistä. Tämän lisäksi suoritimme molemmat taloushallintoliiton webinaarin: ”Rahanpesun estämisen perusteet”. Koulutus on suunnattu kaikille ilmoitusvelvollisten tilitoimistojen työntekijöille ja sen tavoitteena on antaa selkeä läpileikkaus rahanpesun estämisen ja terrorismin rahoituksen perusteista. Tilitoimiston kirjanpitäjien koulutuksen osioihin kuului täten vaatimus suorittaa tämä samainen koulutus, ennen DOKS-työkalun käyttöönottokoulutusta.

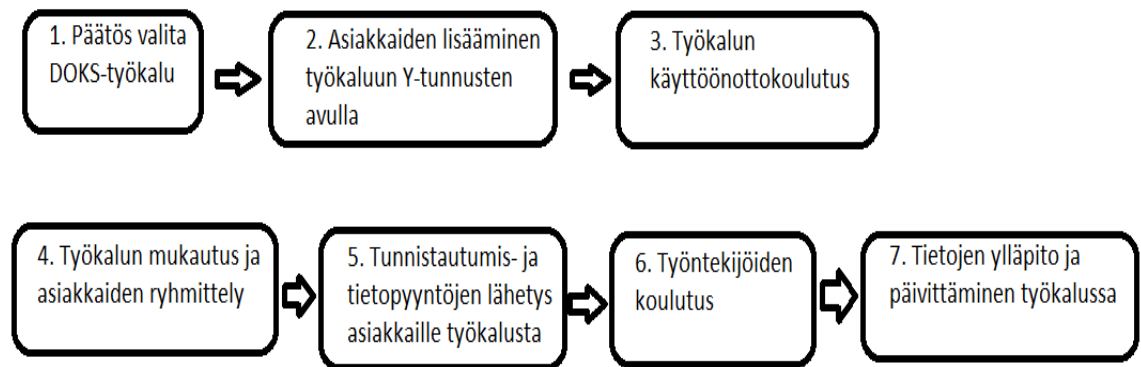
Käyttöönotto alkoi tilitoimiston asiakkaiden Y-tunnusten toimittamisella DOKS-yhteyshenkilölle. Yhteyshenkilö suoritti kyseisten tietojen lähettämisen heidän omalle tekniikallensa, jotka näiden tietojen ansiosta pystyivät lisäämään kaikki asiakasyritykset yhdellä napin painalluksella suoraan työkaluun. Kuitenkin jatkossa tarkoituksena on, että tilitoimisto itse suorittaa asiakkaiden lisäämisen työkaluun, aina kun uusia asiakkuuksia syntyy. Tämän avulla työkalu pysyy ajan tasalla koko ajan.

Kun Y-tunnukset oli onnistuneesti lisätty työkaluun, aloitimme prosessin seuraavan vaiheen eli DOKS-työkalun käyttöönottokoulutuksen DOKS:in kouluttajan kanssa Teamsin välityksellä. Tähän koulutukseen osallistui minä sekä tilitoimiston toimitusjohtaja ja tässä koulutuksessa käytiin läpi virtaviivaisesti työkalun käyttö ja ylläpito. Näihin kuului esimerkiksi perusasetusten esittely, KYC-kellon käyttö, kirjanpitäjien käyttäjien luominen työkaluun, asiakkaiden ryhmittely kirjanpitäjien mukaan, tieto- sekä tunnistautumispyyntöjen teko ja lähettäminen sekä lopuksi PEP-henkilöiden hälytysten tarkastaminen. Koulutuksen jälkeen minä aloitin asiakkaiden ryhmittelyn heidän kirjanpitäjilleen työkalussa, jotta kirjanpitäjät kykenisivät toimenpiteisiin ainoastaan heidän asiakkaiden kohdalla, eivätkä näin myöskään näe työkalussa muita yrityksen asiakkaita. Kun koulutus ja asiakkaiden ryhmittely oli suoritettu, aloimme suunnittelemaan, mitkä asiat ja tehtävät tulisi kuulua yrityksen kirjanpitäjille sekä mistä tehtävistä

toimitusjohtaja itse on vastuussa. Päädyimme siihen lopputulokseen että, tämän yrityksen kohdalla sopivin tapa toimia työkalun kanssa olisi niin että, toimitusjohtaja suorittaa hälytysten, riskiarvioiden sekä muun ylläpitoon vaadittavan toiminnan. Hän myös hoitaa uusien asiakkaiden lisäyksen työkaluun sekä poistuneiden asiakkaiden tietojen arkistoinnin. Tällöin kirjanpitäjille kuuluu yleisen sujuvan työkalun käytön lisäksi, asiakkaiden mahdollisten omistajuusmuutosten tai vastaavien ajan tasaan päivittäminen.

Seuraava tehtäväni oli ilmoittaa tilitoimiston kirjanpitäjille käynnissä olevasta prosessista sekä jakaa heille tehtäväksi suorittaa aikaisemmin mainitsemani taloushallintoliiton verkkokoulutus rahanpesulain perusteista. Aikataulutuksen nojalla, heillä oli noin kaksi viikkoa aikaa suorittaa verkkokoulutus, joka samalla kävi KLT-ylläpitokoulutuksena kirjanpitäjille. Samassa yhteydessä lähetin jokaiselle DOKS-työkaluun vaadittavat henkilökohtaiset tunnukset kirjautumista varten. Kun verkkokoulutus ja tunnusten käyttöönotto oli kaikilta suoritettuna, pidimme yrityksen kuukausipalaverissa kattavan työkalun käyttöönottokoulutuksen kirjanpitäjille sekä ryhmähaastattelun tämän opinnäytetyön tutkimusta varten.

Edellisen prosessin jälkeen työkalun käyttöönotto on virallisesti valmis ja tietoja sen sisällä täytyy enää vain ylläpitää ja päivittää tarpeen mukaan. Käyttöönoton jälkeen työkalu seuraa automaattisesti pakotelistoja ja hälyttää yritykselle, mikäli jonkun asiakkaan omistaja tai tosiasiallinen edunsaaja löytyy mahdollisesti listoilta. Käyttöönottoprosessin kokemuksen mukaan, työkalu hälyttää näistä henkilöistä herkästi. Tällä tarkoitan sellaista tilannetta että, pakotelistalla saattaa olla henkilöitä, jotka jakavat samoja etu- tai sukunimiä, mutta ovat todellisuudessa aivan eri henkilöitä. Tämän vuoksi nämä hälytykset täytyy tarkastaa huolellisesti, virheiden välttämiseksi. DOKS-työkalu antaa käyttäjille kattavat ohjeet velvoitteiden suorittamiseen vaadittuja tehtäviä varten. Näiden avulla käyttäjät pystyvät tarkastamaan mitä tehtäviä velvoitteiden täyttämiseen kuuluu, jolloin kaikkea ei tarvitse yrittää välittömästi oppia ulkomuistista. Vaikka työkalun avulla pystyy suorittamaan lähes kaikki velvoitteiden vaativat tehtävät, on hyvä muistaa, että yrityksen tulee itse huolehtia työkalun ajantasaisuudesta, toimintaohjeista ja työntekijöiden säännöllisestä kouluttamisesta.

Kuvio 3: DOKS-työkalun käyttöönottoprosessi Tilitoimisto X:ssä

5 Tutkimus

Tutkimuksessa oli kaksi teemaa. Ensimmäinen suoritettiin Tilitoimisto X:n kirjanpitäjien haastattelussa, missä tutkittiin, että minkälaisia vaikutuksia rahanpesulain velvoitteilla sekä erinäisillä rahanpesulain kursseilla ja seminaareilla on ollut heidän työssään. Toinen teema oli, että minkälainen taloushallintoliiton toiminta ja näkemys on ollut rahanpesulain velvoitteiden parissa. Teemojen tavoitteena oli ymmärtää, minkälaisia kokemuksia, haasteita, mielipiteitä tai mielenkiintoa rahanpesulaki on tuonut kirjanpitäjille tilitoimistoissa, kuten myös sitä millä tavoin taloushallintoliitto on aluehallintoviraston tukena lain prosessin etenemisessä.

Tutkimus aloitettiin käymällä läpi erilaisia tapahtumia rahanpesulain velvoitteiden puolesta tilitoimistoissa Suomessa. Tämän tarkoituksena oli muodostaa aiheet ja teemat kirjanpitäjien haastatteluita varten. Sama prosessi suoritettiin taloushallintoliiton osilta. Teemojen valinnan jälkeen oli aika valmistautua teemahaastatteluja varten, missä haastateltiin neljää Tilitoimisto X:n työntekijää sekä taloushallintoliiton taloushallinnon johtavaa asiantuntijaa Janne Fredmania.

Molemmat teemahaastattelut suoritettiin Teams -alustalla, kirjanpitäjien kanssa ryhmähaastatteluna ja Janne Fredmanin kanssa kahdestaan. Haastatteluista kirjattiin muistiinpanot käsin sekä haastateltavien hyväksynnästä myös haastatteluista tuotettiin äänitteet.

5.1 Tutkimusote

Tiedon käsittelyä ja tutkintaa varten käytettiin empiiristä tutkimusmenetelmää laadullisen tutkimuksen kautta. Haastateltavia oli tarjolla ja saatavilla liian vähän määrällistä tutkimusta varten, joten tässä keskityttiin enemmän laadulliseen tutkintaan. Tutkimuksesta luotiin kvalitatiivinen teemahaastatteluiden avulla, koska tutkimuksen aiheista saa paremman ja laajemman ymmärryksen yhtenäisen keskustelun avulla.

5.2 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Tutkimuksia voidaan luoda monella eri menetelmällä, joista merkittävimpiin kuuluu laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoituksena on keskittyä henkilön näkökulmien ja kokemusten ymmärtämiseen, haastattelun ja havainnoinnin avulla. Eli henkilön omassa luonnollisessa ympäristössään esiintyvä käyttäytyminen, näkökulmat sekä kokemukset ovat keskiössä tässä tutkimusmenetelmässä. Laadullinen tutkimus on aina erilaisiin aineistoihin ja niisen analysointiin perustuvaa eli empiiristä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö siihen sisältyisi teoreettisuutta. Ei ole mahdollista luoda empiiristä laadullista tutkimusta ilman teoreettisia kiinnekohtia. Menetelmä on usein käytössä monimutkaisten ilmiöiden, kuten uskomusten, asenteiden ja tunteiden tutkimisessa, jotka ovat muilla tavoilla vaikea tutkia. Haastattelut, kohderyhmät ja havainnointi ovat yleisimmät menetelmät, aineiston keräämistä varten. Aineisto usein koostuu teksti- ja äänitallenteista sekä usein ei-numeerista. Kontekstin korostaminen ja tietojen subjektiivinen tulkinta, on yksi tutkimuksen pääpiirteistä. Tutkimuksen tutkijat täten keskittyvät hankkimiensa tietojen merkityksen ymmärtämiseen, arvioimalla niitä asiayhteydessään. He samalla pykivät välttämään tietojen yleistämistä laajempaan väestöön. (Jessica Abbadia 2023.)

Laadullisella tutkimuksella on paljon hyötyjä, mutta myös haittoja sen tarkan kohderyhmän vuoksi. Tietojen rikkaus ja syvyys on yksi etu, jonka avulla tutkija kykenee keräämään paljon ykistyiskohtaista tietoa haastateltavien asetelmista, kokemuksista sekä näkökulmista, joka voi antaa syvyydeltään paremman kuvan ilmiöstä, joka on tutkittavana. Joustavuus, jonka avulla tutkimus on mukautuva ja tutkijat kykenevät muuntamaan uusien ja odottomattomien löydösten perusteella menetelmiään. Osallistujien ymmärtäminen on iso etu, koska tutkimuksessa ollaan usein suoraan tekemisissä ilman välikäsiä yksilöiden kanssa, joten paremman käsityksen saaminen henkilökohtaisista kokemuksista ja näkökulmista on paremmin saatavilla. Tutkimuksen rajoitettu yleistettävyyys osallistujien määrän takia on suuri haitta, koska se ei myöskään silloin välttämättä edusta laajempaa perusjoukkoa, jolloin yleistettävyyys kärsii. Tutkijan subjektiivisuus on myös haitta, koska tiedon tulkinta on osa tutkimusta, mutta tulkintaan voi vaikuttaa tutkijan puolueellisuus tai henkilökohtainen näkökulma, jolloin tutkittavien tiedot kärsivät. (Jessica Abbadia 2023.)

Opinnäytetyön aihe on niin laaja ja kompleksi, nähtiin teemahaastattelu vaihtoehtoisista parhaana. Teemahaastattelun ansiosta kysymyksiä pystyi muokata, sekä haastattelun aikana, pystyi kysymysten järjestystä vaihtaa lennosta keskustelun suunnan mukaan. Tämän avoimen ilmapiirin ansiosta haastatteluista saatiin keskustelumaisempi, joka rentouttaa tutkijaa sekä haastateltavaa, jolloin vastaukset ovat laajempia ja ne ovat paremmin ajatuksen kanssa muodostettuja.

5.3 Haastatteluiden lähtökohdat

Opinnäytetyön tutkimusta varten haastateltiin ryhmähaastattelu muodossa Tilitoimisto X:n pitkäaikaisia kirjanpitäjiä sekä yksilöhaastattelu muodossa taloushallintoliiton taloushallinnon johtavaa asiantuntijaa Janne Fredmania. Janne toimii myös Tilisanomat-lehden päätoimittajana. Näillä haastatteluilla saatiin opinnäytetyön tutkimusosuuteen paljon näkökulmia, kokemuksia ja havaintoja sekä asiakasrajapinnan että rahanpesulain velvoitteiden valvontaan osallistuvien näkökulmasta. Kirjanpitäjien nimiä ei ole mainittu, koska he haluavat pysyä anonyymeinä.

5.4 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelun tavoitteena oli saada ajatuksia ja kokemuksia taloushallintoliiton koulutusten pohjalta rahanpesuun. Samalla oli tärkeää selvittää, millaisia ennakoajatuksia haastateltavilla kirjanpitäjillä oli ja kuinka ajatukset muuttuivat rahanpesulain koulutusten sekä DOKS-työkalun käyttöönotto koulutuksen jälkeen.

Kirjanpitäjänä, ennen rahanpesulain velvoitteiden saapumista, ei monesti edes tullut ajatelleeksi, että kuinka monimuotoista ja mutkikasta rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen on kokonaisuutena. Aina oli ajatus, että jos rahanpesu tilanteita tulee työnteossa vastaan, sen huomaisi välittömästi jonkin kaltaisena epämääräisenä tilisiirtona ympäri maailmaa eri yritysten tilejä läpi kulkien. Taloushallintoliiton koulutusten sekä webinaarien ansiosta ajatus kokonaiskuvasta on parantunut. Todellisuudessa ihan normaalilta vaikuttava lounasmaksu voi olla mahdollinen uhka ja se pitää kirjanpitäjän entistä enemmän työssään valppaana. Isoin ongelma kokemuksien mukaan velvoitteiden täyttämisen aloituksessa on ollut, työmäärän ylikuormitus tilitoimistoissa työntekijöille kuten myös johdolle. Pienemmissä tilitoimistoissa kaikilla on ympäri vuoden kädet täynnä asiakkaiden kirjanpidon ja muiden vaatimusten kanssa, jolloin ajatus ylimääräisestä työstä on kammottanut kaikkia. Tällaisissa tilanteissa on hankalaa löytää vielä voimia koulutuksissa ja webinaareissa osallistumista varten, työpäivän jälkeen. Vaikein askel uudistuksissa on se ensimmäinen, koska silloin tullaan astumaan pois mukavuusalueelta. DOKS-työkalu nähtiin selkeyttävänä ja tärkeänä muutoksena, koska aikaisemmin käytössä oli pelkästään Excel.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen toiminnassa yllättävää on se, kuinka pieni prosentti epäilyilmoituksista Suomessa tapahtuvasta toiminnasta on tilitoimistojen toimesta hallintovirastoille. Kirjanpito on kuitenkin käytännössä ensimmäisiä seuloja tämän kaltaisen toiminnan rajoittamista sekä estämistä varten. Huolestuttavaa on se, että johtuuko nämä luvut välinpitämättömyydestä vai vähäisestä koulutuksesta uhkien hahmottamista ja löytämistä varten. Kirjanpitäjille helpottavaa on se, että koulutusten, tilastojen, uutisten sekä päivitysten etsiminen ei ole hankalaa, vaan taloushallintoliiton verkkosivut tarjoavat näihin kaikkeen vastaukset, jos niitä on tarve etsiä. Koulutusten ansiosta, sisäinen ajatus omasta toiminnasta sekä ongelmanratkaisu- ja etsintätaidoista on parantunut, kuten myös itsetuottamus. Tilastot ovat hyödyllisiä tarkkailun puolesta, mutta myös hyvä mittari kehitystyötä varten ja missä täytyy kehittyä. Aina on kehitettävää, mutta ongelma on kehityskohteiden löytämisen vaikeus, jonka tilastot poistavat tässä tilanteessa. Uutiset esimerkiksi mahdollisista rahanpesulain velvoitteiden välttelystä johtuvista sanktioista, kuuluu hyviin motivaattoreihin ja sitä vahvistavat tilastot.

5.5 Yksilöhaastattelu Janne Fredman

Taloushallintoliitto on aatteellinen yhdistys, johon kuuluu kuusisataa suomalaista tilitoimistoa. Taloushallintoliiton tehtäviin kuuluu alan edunvalvonta eli lakien seuranta ja sen varmistaminen, että aluehallintaviraston toiminta on järkevää, kohtuullista ja lainmukaista. Tiedotustoiminta on iso osa liiton tehtäviä eli esimerkiksi rahanpesulain muutoksien ilmoitus jäsenille. Tehtäviin rahanpesun osilta kuuluu myös jäsenneuvonta eli esimerkiksi tilitoimisto yrittäjien neuvonta riskiarvioiden luomiseen, mitä pitää sisältää ja mitä edunsaajia täytyy sisällyttää. Rahanpesun koulutukset taloushallintoliiton toimesta ovat osa heidän myyntiä ja markkinointia. Liiton tilitoimistojäsenet ovat auktorisoituja yrityksiä, mikä tarkoittaa sitä, että jäsenyritysten toiminnan lainmukaisuus on tarkastettu ja heille pidetään säännöllisesti kyselyitä ennen tarkastuksia. Näin liitto varmistaa, että auktorisoidut jäsenet hoitavat lain säätämät velvoitteet.

Vaikka auktorisoituja tilitoimistoja on vain kuusisataa kappaletta, kuuden tuhannen kappaaleen kokonaismäärästä Suomessa, on huomioitavaa, että moni näistä kuudesta tuhatta ovat sellaisia tilitoimistoja, jotka alittavat viidenkymmenen tuhannen euron vuositulot. Näitä tilitoimistoja nämä velvoitteet eivät myöskään koske, joten todellinen prosentti osuus rekisteröityneistä tilitoimistoista on suurempi mitä tilastokeskus antaa näyttää. Jokunen vuosi sitten tilitoimistojen tekemien rahanpesuilmoitusten määrä nousi merkittävästi aiemmasta, ja tehty tiedotustyö näkyi selvästi 2020-luvun taitteessa. Muutamana viime vuotena ilmoitusten määrät ovat olleet melko samansuuruisia (v. 2021: 89, v. 2022: 62 ja v. 2023:84). Vuoden 2024 helmikuussa uutisoitiin, helsinkiläisen tilitoimiston kolmen tuhannen euron rikemaksusta rahanpesulain noudattamatta jättämisestä. Tämän tapahtuman uutisointi vaikutti positiivisesti hakemuksiin rekisteröitymistä varten, sillä uutisointia edeltävänä kuukautena

hakemuksia oli tullut noin neljäkymmentä kappaletta, uutisoinnin jälkeisenä kuukautena niitä oli tehty reilu sata kappaletta. Suurin osa uutisoinnin jälkeisistä hakemuksista olivat tilitoimistoja.

Taloushallintoliitto tiedostaa, että tätä lakia ei ole otettu hyvin vastaan juuri missään tilitoimistossa, koska viimeiset vuodet ovat olleet hurjia lainsäädäntö tykityksen kannalta. Tietosuoja asetus on todella rankka vaatimusten suhteen. Nyt on myös tulossa NIS-2 direktiivi, joka koskee suuria tilitoimistoja. Tämä on EU:n laajuinen kyberturvallisuutta koskeva lainsäädäntö. Nämä kaikki lainsäädännöt tulevat jatkuvalla syötöllä ja samaan aikaan alalla on ammattilaisista pulaa, ja yrittäjät ovat muutenkin heikoilla isojen työkuormien vuoksi, joten ei ole ihme, että tämä laki tuottaa huonoa kannanottoa alalla. Syy myös tämän lain velvoitteiden viivyttelyyn voi olla myös sellainen ajatus kuin, ”eihän meidän asiakaskunnassa tällaista rahanpesua tapahdu”. Sitten myös muutamat tapaukset, missä pankkien törkeä rahanpesun avustus, missä venäläisten oligarkkien rahaa on päästetty läpi, jonka jälkeen finanssivalvonta pitkitti tutkintaa niin pitkään, että sanktioajat menivät umpeen, jolloin kukaan ei saanut syytteitä mistään näihin liittyen. Tällaiset tapahtumat missä isot tekijät pääsevät ehjin nahoin jatkamaan toimintaansa, varmasti ärsyttää yrittäjiä ja yrityksiä, jotka tekevät kaiken lain mukaan ja pyrkivät toimimaan oikein.

Rahanpesu terminä ei kerro aihetta tutkineelle juuri mitään, ainoa ajatus varmasti suomalaisilla ”Matti Meikäläisillä” rahanpesusta on moottoripyöräjengit, huumeiden myynti käteisrahalla tai terrorismin rahoittaminen. Kuitenkin rahanpesu on paljon muutakin suomalaisessa lainsäädännössä, kuten esimerkiksi veropetokset. Aluehallintoviraston ja poliisi ammattikorkeakoulun ohjeistus lähtee siitä, että rahanpesua on ja siitä on ilmoitettava, jos ilmoitusvelvollinen epäilee asiakasta harmaan talouden harjoittamisesta.

Aito ongelma on vieläkin se, kuinka abstraktia rahanpesu on liitolle sekä kirjanpitäjille ja tilitoimistoille. Nämä tahot eivät vielä tiedä rikollisen rahanpesun kaikki tekotapoja, jolloin olisi todella tärkeää saada viranomaisilta mahdollisia kuvauksia erilaisista tekotavoista. Se auttaisi kirjanpitäjää ymmärtämään ja huomaamaan viitteitä rahanpesusta, jos hänellä olisi tiedossa enemmän mahdollisia tekotapoja. Visuaaliset esimerkit kirjanpitäjille auttaisivat nopeasti hahmottamaan tekotapoja. Toinen mahdollisuus olisi viranomaisten pitämät työpajat, joissa esiteltäisiin tekotapoja ja sitten kirjanpitäjien tehtävänä olisi selvittää mahdollisia ratkaisuja tällaisten huomaamiseen kirjanpidossa.

6 Pohdinta

Tämän kappaleen tarkoituksena on tutkimuksen käsittely sekä pohdinta. Tavoitteena on samalla hiukan tiivistä haastatteluiden tärkeimpiä ajatuksia, kokemuksia sekä tunteita.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli DOKS-työkalun käyttöönotto sekä tilitoimiston henkilöstön kouluttaminen sen käyttöä varten sekä rahanpesulain perusteet -kurssin suorittamisen valvonta. Toinen tarkoitus oli suorittaa tutkimus haastatteluiden avulla, joissa selvitettäisiin tilitoimiston ja sen henkilöstön näkemyksiä rahanpesusta, sen laista ja miten toteutettu koulutus on muuttanut ajatuksia ja näkemyksiä. Toinen näkemys tulisi taloushallintoliiton suunnasta, jossa pohditaan millä tavalla taloushallintoliitto näkee lain edistyvän, mitkä ovat ongelmia ja miten ne ratkaistaan. Työkalun tarkoitus oli saada rahanpesulain velvoitteiden dokumentit yhteen paikkaan sähköiseen muotoon.

6.1 Yhteenveto ja johtopäätökset

Haastattelussa tilitoimiston henkilöstön kanssa, haluttiin aluksi selvittää lähtökohdat rahanpesun ja lakiin, jonka jälkeen selvitettiin miten koulutukset ovat muuttaneet heidän ajatuksia sekä ennakko-odotuksia. Kaikilla lähtökohta oli sama, eli rahanpesun ajateltiin olevan elokuvamaailman tyylistä selvää rikollisuutta, kuten mafiatoiminta, moottoripyöräjengien toiminta, huumeiden liikkuminen käteisellä sekä yleinen terrorismin rahoitus. Koulutusten jälkeen kaikille selvisi, kuinka monimutkainen konsepti rahanpesu nykypäivänä on ja kuinka paljon eri nyanseja siinä on yhteydessä. Kaikki totesivat, että aluksi kauhistutti kuinka iso ja monimutkainen konsepti rahanpesu on, mutta koulutusten valmistuttua olivat varmoja, että selviävät kaikista eteen tulevista haasteista.

Haastattelussa Janne Fredmanin kanssa, tavoitteena oli selvittää, millaisia puutteita rahanpesun kouluttamisessa on ja miten ne ratkaistaan, sekä miten rekisteröityneiden tilitoimistojen määrät ovat kehittyneet ja mitkä ovat syitä määrien kasvuilla sekä sille, että vieläkin niin pieni prosentti on rekisteröitynyt kaikista Suomen tilitoimistoista. Rahanpesun estämiseen on liian vähän tietoa eri toimintatavoista, joka tekee hankalaksi kirjanpitäjän työn tunnistaa mahdolliset ongelmatilanteet. Viranomaisilta tarvitaan jonkinlainen tapa opettaa ilmoitusvelvollisille erilaisia toimintatapoja rahanpesussa ja opettamaan heitä ratkaisemaan se, kuinka ne selvitetään. Määrät ovat olleet vuosi toisensa jälkeen erittäin tasaisia, mutta nyt uutisoitujen rikesakkojen vuoksi, ilmoitusmäärät ovat nousseet kuukausien sisällä suuremmiksi kuin edellisten vuosien aikana.

Haastatteluiden pohjalta päästään siihen lopputulokseen, että vaikka rahanpesulaki jatkuvasti muovautuu ja uudistuu, on siinä vielä paljon työtä. Tämän työn avulla pystytään varmemmin takaamaan kirjanpitäjän sekä tilitoimiston suoja mahdollisia rahanpesun tapahtumia vastaan, jotka jäävät huomaamatta. Viranomaisten kanssa pitäisi onnistua sopimaan jonkinlaisesta yhteistyöstä, ilmoitusvelvollisten tapauskohtaisempaa kouluttamista varten. Ja lopuksi, mahdollisilla uusilla rikesakoilla rahanpesulain velvoitteiden hoitamatta jättämisen vuoksi, nähtäisiin tilastojen valossa lisää kasvua rekisteröitymisen määrissä tilitoimistojen osalta.

Lähteet

Sähköiset

Estä rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen 2024. Rahanpesu. Viitattu 14.04.2024
<https://rahanpesu.fi/rahanpesu>

Räisänen 2024. Procountor. Viitattu 14.04.2024
<https://procountor.fi/blogi/rahanpesulaki/>

Rahanpesu 2024. Poliisi. Viitattu 16.04.2024
<https://poliisi.fi/rahanpesu>

Rahanpesulaki 2017. Finlex. Viitattu 16.04.2024
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rahanpesulaki>

DOKS on helppokäyttöinen palvelu rahanpesulain velvoitteiden hoitoon 2024. DOKS. Viitattu 17.04.2024
<https://doks.fi/aml/>

Fredman 2023. Taloushallintoliitto. Viitattu 28.04.2024
<https://taloushallintoliitto.fi/rahanpesulain-velvoitteet-tosiasialliset-edunsaajat-eri-yhteisöissä/>

Abbadia 2023. Mind the GRAPH. Viitattu 15.05.2024
<https://mindthegraph.com/blog/fi/kvalitatiivinen-vs-kvantitatiivinen-tutkimus/>

Riskiarvion laatiminen 2021. Aluehallintovirasto. Viitattu 15.05.2024
<https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf/fe897c08-1610-e99e-9207-e7d617d13be5/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf?t=1633974833939>

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen 2021. Aluehallintovirasto. Viitattu 17.05.2024
<https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Rahanpesun+ja+terrorismin+rahoittamisen+est%C3%A4minen+-ohje.pdf/4f2798b3-4ad5-26b1-ce6a-b900f7060a5c?t=1623242533332>

Julkaisemattomat lähteet

Ensimmäinen julkaisematon lähde
Ryhmähaastattelu 2024. Tilitoimiston kirjanpitäjien haastattelu rahanpesulaista 19.04.2024. Tilitoimisto X. Helsinki.

Toinen julkaisematon lähde
Yksilöhaastattelu 2024. Taloushallintoliiton taloushallinnon johtavan asiantuntijan Janne Fredmanin haastattelu 30.04.2024. Taloushallintoliitto. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1: Rahanpesulain keskeisimmät velvoitteet tilitoimistossa	13
Kuvio 2: Riskiarvion laatimisprosessi.....	16
Kuvio 3: DOKS-työkalun käyttöönottoprosessi Tilitoimisto X:ssä	23